El comtat de Besalú: la cort d'en Tallaferro

Besalú, Vila Comtal | 28-01-2013 | 22:02

L?antic comtat de Besalú ocupava les terres de l?actual comarca de la Garrotxa. Els trets essencials del paisatge garrotxí són dos: la frondositat dels boscos i el mar de lava solidificada que cobreix el subsòl, resultat de la intensa activitat volcànica que ha caracteritzat aquest territori. El comtat de Besalú i, en concret, la capital, la vila de Besalú, és un espai idoni perquè el visitant descobreixi el passat medieval heretat de l?època dels comtes.

La història: Bernat I de Besalú, en Tallaferro

La història dels orígens del comtat de Besalú està fortament vinculada al periple vital de Bernat I de Besalú, Tallaferro (v. 970-1020), besnét de Guifré I el Pelós i fill d?Oliba Cabreta, comte de Cerdanya i Besalú.

A la mort del seu pare, l?any 990, Bernat va governar els comtats heretats de Cerdanya i Besalú conjuntament amb la seva mare, Ermengarda, i els seus dos germans, Guifré i Oliba. La mort d?Ermengarda va suposar la separació dels comtats entre els germans. A Guifré li pertocà el comtat de Cerdanya i a Bernat el comtat de Besalú i els dominis del Vallespir i de Fenollet. Així, Bernat esdevingué el primer comte de Besalú i inicià una nissaga independent. La renúncia del seu germà, l?abat Oliba, al comtat de Ripoll, va fer que Bernat dominés també aquestes terres.

Al llarg de la seva vida, Bernat I de Besalú participà en diverses empreses militars, com l?expedició a Còrdova contra el califat. Fruit de la seva perícia i la seva habilitat com a cap militar, fou motejat amb el sobrenom de Tallaferro.

El govern de Bernat I de Besalú va estar determinat per l?objectiu de convertir la capital del comtat en seu d?un nou bisbat; així, el 1016 Bernat I i el seu germà, l?abat Oliba, van viatjar a Roma per sol·licitar-ho al papa Benet VIII. Tot i les reticències de les diòcesis veïnes, Besalú es va convertir, per un breu període de temps, entre el 1017 i el 1020, en seu del nou bisbat, del qual fou bisbe Guifré, fill de Bernat.

Bernat morí de forma accidental durant un dels seus viatges, camí de Provença. Les seves despulles van ser traslladades a l?abadia de Santa Maria de Ripoll, on el seu germà Oliba li va donar sepultura.

Al llarg dels més de 20 anys que va durar el seu govern, Bernat va establir els fonaments polítics i econòmics que permetrien el desenvolupament futur del comtat de Besalú, i en especial de la seva capital. Així, durant els segles XII i XIII, Besalú va viure una intensa activitat constructiva, amb obres com el pont, el miqvé o banys jueus, l?església del monestir de Sant Pere i la de Sant Julià, l?antic hospital de pelegrins, la casa Cornellà, l?església de Sant Vicenç i la sala gòtica del palau de la cúria reial.

Punts destacats del comtat de Besalú

El call jueu

Al barri jueu de Besalú s?accedeix per un petit portal al final del qual hi ha una plaça amb la sinagoga, el miqvé i el portal dels Jueus, comunicat amb les primeres per un carrer que té un empedrat que s?ha conservat gairebé intacte.

La sinagoga

El 4 d?octubre de 1264, Jaume I el Conqueridor va atorgar un privilegi a la comunitat jueva de Besalú per poder construir la sinagoga o schola judeorum, l?edifici públic més important del call i centre de la vida de l?aljama, on es feia oració, es llegia i s?explicava la Torà i altres textos bíblics. De visita lliure, en aquesta plaça el visitant trobarà uns panells que l?ajudaran a entendre les restes conservades.

El miqvé

Relacionat amb la sinagoga, el miqvé és un edifici singular únic a Europa. Consisteix en una cambra subterrània de pedra, coberta per una volta de canó amb una petita finestra per a la ventilació i la il·luminació. La llei mosaica exigeix per al bany ritual una font d?aigua corrent, no estancada. La purificació mitjançant immersió era imprescindible dins de les pràctiques religioses jueves, després del part i de la menstruació per a la dona, i abans del sàbat i el Yom Kippur per a l?home religiós.

El portal dels jueus

El visitant descobrirà sota la sinagoga i en direcció al riu un carrer medieval original amb uns esglaons i un empedrat descoberts el 2007 amb motiu d?una excavació arqueològica. Era l?antiga via de sortida dels jueus de Besalú, que per accedir a la vila havien d?abandonar el call per aquest portal i tornar a entrar a la ciutat per l?entrada principal, la del pont.

El monestir de Sant Pere

L'únic testimoni complet que resta de l?antic monestir de Sant Pere és la seva església principal. El deambulatori, profusament decorat, no és un element corrent a les esglésies de l?època, i és per això que els estudiosos pensen que fou obra d?un arquitecte francès. Va ser una església de pelegrinatge; a mà dreta, mirant cap a l?altar, el visitant podrà veure una porta situada a una gran alçada on es conserven ben resguardades les relíquies més importants, que molts pelegrins anaven a adorar.

L'hospital de Sant Julià

Besalú fou un important centre de pelegrinatge de la cristiandat, per la qual cosa havia de disposar de diversos hospitals que acollissin els pelegrins. Aquest és l?únic que ha arribat als nostres dies, el de Sant Julià. Al costat de l?església de Sant Pere i anant cap a la cúria reial, el visitant en podrà admirar la façana. Es tracta d?una portalada d?una gran profunditat decorada amb capitells corintis i de lleons.

La cúria reial

L?edifici de la cúria reial està presidit per una gran sala gòtica des de la qual es poden observar fragments recuperats de la muralla del segle XI que havien quedat coberts sota edificacions posteriors. A la planta baixa d?aquest edifici s?ha instal·lat un audiovisual que narra tota la història de Besalú, des dels orígens més remots fins a l?actualitat més recent, a través del qual el visitant podrà tenir una panoràmica clara del que va ser la cort de Tallaferro.

Fuente: Generalitat de Catalunya
Autor: Jordi Busquets